

Maan ystävät ja Stockholm Environment Institute
Tausta-aineistoa tiedotusvälineille
Julkaisuvapaa 1.12.2009

Euroopan osuus ilmastohaasteesta – kotimaan toimenpiteet ja kansainväliset velvollisuudet planeetan suojelemiseksi

Stockholm Environment Institute (SEI) on julkaissut yhteistyössä Euroopan Maan ystävien kanssa tutkimuksen, joka osoittaa, että vähintään 40 % päästövähennykset vuoteen 2020 ja 90 % päästövähennykset vuoteen 2050 mennessä, vuoden 1990 tasoon verrattuna, ovat mahdollisia Euroopassa. Tutkimuksessa arvioidaan myös EU:n osaa rahoituksesta, jota tarvitaan kehitysmaiden kamppailussa ilmastomuutosta vastaan.

Miksi vähintään 40 %?

Jos teollisuusmaat vähentävät päästöjään 25-40 % vuoteen 2020 mennessä, kasvihuonekaasujen määrä ilmakehässä vakiintuu 450 miljoonasosaan (ppm) hiilidioksidiekvivalenttia. Tämä antaisi vain 50 % mahdollisuuden rajoittaa globaalin keskilämpötilan nousu 2 asteeseen ja välttyä ilmastomuutoksen pahimmilta seurauksilta. Monet johtavat tutkijat pitävät 350 miljoonasosan hiilidioksidipitoisuustasoa enimmäistasona 2 asteen tavoitteen saavuttamisen näkökulmasta. Hiilidioksidiekvivalenteissa mitattuna pitoisuustason tulee jäädä alle 450 ppm:n. Vaikka teollisuusmaiden päästöt vähenisivät 40 % alle vuoden 1990 tason vuoteen 2020 mennessä, ja lähes 90 % alle vuoden 1990 tason vuoteen 2050 mennessä, tämä kuluttaisi silti noin kolmasosan siitä hiilen määrästä, jonka voimme turvallisesti käyttää. Tämä rajoittaa vakavasti kehitysmaiden käytettävissä olevaa "hiilibudjettia". Nämä kaksi asiaa ovat perusteena Euroopan Maan ystävien vaatimukselle 40 % kotimaisista päästövähennyksistä vuoteen 2020 mennessä Euroopassa.

Mitä tarkoitetaan ilmasto-oikeudenmukaisuudella?

Ilmasto-oikeudenmukaisuuden toteutuminen edellyttää, että ne maat, jotka ovat eniten vastuussa ilmastokatastrofista, ryhtyvät ensimmäisinä toimenpiteisiin ja tekevät eniten vähentäkseen päästöjään. Näiden maiden pitää myös tarjota rahoitusta ja teknologiaa ilmastokriisistä vähiten vastuussa oleville ja eniten vahinkoa jo nyt kärsiville maille. Näiden maiden täytyy saada kehittyä kestävästi ja sopeutua ilmastomuutoksen seurauksiin. Greenhouse Development Rights -lähestymistapa perustuu vastuun jakamiseen ja SEI on sen perusteella laskenut Euroopan oikeudenmukaiseksi velvollisuudeksi kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisen 103 % alle vuoden 1990 tason vuoteen 2020 mennessä. Tämä luku on merkityksellinen vain, jos sen ymmärtää kahtalaisena velvollisuutena toteuttaa 40% vähennykset kotimaassa ja nostaa investointinsa kansainväliseen ilmastomuutoksen torjumiseen 150-450 miljardiin euroon vuosittain vuoteen 2020 mennessä.

Miksi jotkut päästövähennysvaihtoehdot on suljettu pois?

Euroopan Maan ystävät on sulkenut pois korkean riskin vaihtoehdot ja mielestämme väärät ratkaisut päästöjen vähentämiseksi. Ydinvoima on suljettu pois turvallisuus- ja kustannussyistä ja liikenteen biopoltoaineet siksi, että ne eivät yleensä vähennä päästöjä, etenkin kun muutokset maankäytössä otetaan huomioon. Hiilen talteenotto ja varastointi on poissuljettu, sillä sen tehokkuutta ei ole todistettu ja se voi johtaa uuden sukupolven hiilivoimalaitoksiin, mikä lukitsisi yhteiskunnan hiili-intensiiviseen energiantuotantoon. Skenaario sulkee myös pois kompensoinnin ns. puhtaan kehityksen mekanismin (CDM) kautta sekä kaiken globaalin pohjoisen ja etelän välisen päästökaupan. Kompensointi on tekosyy teollisuusmaille olla ryhtymättä tarvittaviin toimenpiteisiin kotimaassa, ja se viivästyttää kiireellisesti tarvittavaa siirtymää vihreään talouteen. Todellisten päästövähennysten toteutumisesta ei ole takeita, ja monessa tapauksessa päästöjen kompensointi vahingoittaa ihmisiä ja ympäristöä.

Millaista menetelmää tutkimuksessa on käytetty?

SEI:n tutkimus vertailee perusuraa skenaarioon, jossa on ryhdytty tarvittaviin toimenpiteisiin ilmastonmuutoksen torjumiseksi. Perusura on laskettu EU27-maiden yksityiskohtaisista energiatilastoista, jotka kansainvälinen energiajärjestö (IEA) on julkaissut ja joiden perusteella Euroopan komissio on tehnyt ennusteita vuodelle 2030.¹ Talouskriisin vaikutus ja ennusteet kansainvälisen lentoliikenteen päästöistä sekä päästöistä, jotka eivät kuulu energiasektorille, on myös laskettu mukaan. Molemmat skenaariot on kehitetty käyttämällä energiamallinnusta, jolla analysoidaan energiankulutusta ja -tuotantoa, kasvihuonekaasupäästöjä, sekä skenaarioiden kuluja ja hyötyjä.

Millaisia muutoksia on odotettavissa Euroopan energiantuotantoon ja -käyttöön?

Tiukat päästövähennykset voidaan toteuttaa radikaaleilla muutoksilla Euroopan energiasysteemissä yhdistettynä elämäntapamuutoksiin. Tämä edellyttää dramaattisia parannuksia energiatehokkuudessa, nopeaa fossiilisten polttoaineiden käytön vähentämistä ja merkittävää siirtymistä uusiutuvan energian käyttöön. Ylivoimaisesti suurin uusiutuvien polttoaineiden potentiaali on maa- ja merituulivoimassa, jonka osuus sähköntuotannosta kasvaa 3,3 % osuudesta vuonna 2010 55 % osuuteen vuoteen 2050 mennessä. Tutkimus ennakoii kasvavaa sähkön kysyntää vuoteen 2020 asti, kun fossiilisia polttoaineita korvataan monilla sektoreilla. Vuoden 2020 jälkeen energiatehokkuuden hyödyt johtavat yleiseen energian kysynnän vähenemiseen. Ne sektorit, jotka omalta osaltaan vaikuttavat suurimpiin päästövähennyksiin 2050 mennessä ovat kuljetus (n. 30 % vähennyksistä), sähköntuotanto (n. 25 %) ja lämmöntuotanto (n. 10 %).

Millaisia muutoksia on odotettavissa eurooppalaisissa elämäntavoissa?

Euroopan energiasysteemin muutosten on kuljettava käsi kädessä nykyistä vähemmän materialistisen yhteiskunnan ja pienemmän BKT:n kasvun kanssa. Elämäntapamuutoksiin kuuluu siirtyminen yksityisestä julkiseen liikenteeseen, minkä jälkeen vain 43 % matkoista kuljettaisiin autolla vuonna 2050 verrattuna 75 % osuuteen vuonna 2005. Lentoliikenne vähenee skenaariossa siten, että 80 % Euroopan sisäisistä alle 1000 km lennoista siirtyisi raiteille vuoteen 2050 mennessä. Päästövähennyksiä saavutetaan myös terveellisemmällä ja kasvispainotteisemmalla ravinnolla sekä kääntämällä nykyinen kasvava trendi asuntojen pinta-aloissa laskuun. Skenaariion elämäntapamuutokset johtavat keskimäärin yhden tonnin vuotuisiin ilmastopäästöihin yksilöä kohden vuonna 2050 – päästöt olisivat noin kahdeksasosa nykyisistä (hiilidioksidiekvivalentteina). On selvää, että tämän tyyppiset elämäntapamuutokset eivät tule tapahtumaan ilman poliittista ohjausta.

Kuinka paljon 40 % skenaario tulee maksamaan? ²

Toimeenpanon yhteenlasketuiksi kustannuksiksi on arvioitu 1,94 biljoonaa euroa, tai 1,7 % Euroopan kumulatiivisesta BKT:sta vuosien 2010 ja 2020 väliltä (111 biljoonaa euroa rahan nykyarvossa laskettuna). Tämä on kuitenkin vain osittainen arvio, johon eivät sisälly teollisuus, energia- ja maataloussektorit. Kattavampi laskelma johtaisi noin 2,5–3 % Euroopan kumulatiivisesta BKT:sta. Tämä on suhteellisen vähän verrattuna toimimattomuuden kustannuksiin. Torjumattoman ilmastonmuutoksen kustannuksiksi arvioidaan vähintään 5 %, mutta mahdollisesti jopa 20 % globaalista BKT:sta. Pilkottuina päästövähennysten kulut ovat noin 2 euroa henkilöä kohden päivittäin. On hyödyllistä huomioda, että SEI:n päästövähennysskenaario ei ota huomioon päästövähennysten taloudellisia hyötyjä, joihin kuuluvat mm. uusien työpaikkojen luominen, terveyshyödyt ja kustannussäästöt energiansäästöstä ja -tehokkuudesta.

Kuinka paljon Euroopan on maksettava tukeakseen kehitysmaita?

SEI:n tutkimuksen mukaan EU:n oikeudenmukainen osuus kehitysmaiden rahoituksesta on 150-450 miljardia euroa vuosittain vuoteen 2020 mennessä, riippuen kokonaisvaltaisten globaalien ilmastonmuutoksen torjumiseen liittyvien kustannusten suuruudesta. Tämä vastaa

¹ EC – DG TREN, 2008. *European Energy and Transport: Trends to 2030, Update 2007*.

² SEI:n tutkimuksen tarkoituksena ei ole esittää yksityiskohtaista taloudellista arviota 40 % päästövähennysten kustannuksista EU:ssa.

noin 1,1–3,3 % EU:n ennustetusta vuoden 2020 13,6 biljoonan euron BKT:sta. Vuosien 2010 ja 2020 välillä tasaisesti kasvavia määriä taloudellisia ja teknologisia varoja on tarjottava kehitysmaiden tueksi, mikä tarkoittaa 150–450 miljardia euroa vuosittain vuoteen 2020 mennessä. Päivittäisiin kustannuksiin pilkottuna summa on alle 3 euroa henkilöä kohden.

Mitkä ovat Euroopan seuraavat askeleet ilmasto-oikeudenmukaisuuden saavuttamiseksi?

Kannustimia ilmastomuutoksen torjumiseksi tulisi olla kaikissa EU:n politiikan linjauksissa asumisesta kuljetukseen ja maanviljelystä energiaan. EU:n on suunniteltava kokonaisvaltainen ”ilmaston suojelemisen kehys” johon kuuluvat kaikenlaiset tarvittavat – olemassa olevat ja lisäiset – toimenpiteet välttämättömien päästövähennysten saavuttamiseksi. Tällaiseen kehykseen tulisi sisältyä tiukka ilmastolainsäädäntö EU:n jäsenmaissa kasvihuonekaasujen päästöjen vähentämiseksi kaikilla talouden aloilla. Nämä lait takaisivat sen, että päästöjä vähennetään vuosi vuodelta tarvittavalla nopeudella.

Kansallisia mekanismeja tarvitaan asianmukaisten sanktioiden määräämiseksi niille hallitusten osastoille, alueille ja sektoreille, jotka eivät onnistu saavuttamaan päästövähennystavoitteitaan. Tarvitaan myös EU:n laajuinen valvonta- ja sanktiojärjestelmä rankaisemaan maita, jotka eivät saavuta kansallisia tavoitteitaan.

Euroopan Maan ystävien ilmastokampanja, The Big Ask (Suomessa Polttava Kysymys), vaatii aktiivisesti vuosittaisia päästövähennyksiä ja ilmastolakien säätämistä yli 15 maassa.

Kampanjan aikana Iso-Britannia ja Skotlanti ovat jo säätäneet ilmastolait.

Läpileikkaavat ilmasto- ja energiapolitiikan suositukset

(yksityiskohtaisemmat ja sektorikohtaiset suositukset löydätte Euroopan Maan ystävien julkaisusta ‘The 40% Study – Mobilising Europe to achieve climate justice’

<http://www.polttavakysymys.fi/euroopan-ilmastovastuu/FoEE%2040-%20study%20summary%20FINAL%20Dec09.pdf>

-
- kansallinen tavoite kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi vähintään 40 % vuoteen 2020 mennessä ja vähintään 5 % vuosittaiset vähennykset vuodesta 2012 eteenpäin
 - kunnianhimoinen sitova tavoite uusiutuvalle energialle, linjassa 40 % päästövähennystavoitteen kanssa
 - kunnianhimoinen ja kokonaisvaltainen kaikkia sektoreja kattava energiansäästötavoite, linjassa 40 % päästövähennystavoitteen kanssa
 - kansainvälisiä vuosittaisia rahoitusvelvollisuuksia yhteensä 150-450 miljardia euroa vuosittain vuoteen 2020 mennessä
 - sitova ydinvoimaa, hiiltä ja öljyä käyttävän energiantuotannon alasajo mahdollisimman nopeasti
 - merkittävän rahoituksen ohjaaminen toimenpiteisiin ilmastomuutoksen torjumiseksi sekä tämänhetkisissä EU:n rakenne- ja koheesiorahastojen varojen jaossa että EU:n taloudellisissa ja koheesiopolitiikan linjauksissa vuoden 2013 jälkeen
 - kattava kasvihuonekaasu- tai hiilidioksidivero vakaan ympäristön luomiseksi investoinnille energiansäästöön ja uusiutuvaan energiaan
 - sääntelyä kulutuksen vähentämiseksi ja tukea materiaalien uusiokäytölle ja kierrätykselle
 - tukea tiedottamiseen ja koulutustoimintaan kulutus- ja elämäntapamuutosten tarpeellisuudesta
-

Onko skenaario realistinen?

Skenaario osoittaa polun, joka antaa hyvät mahdollisuudet lämpötilan nousun rajoittamiseksi alle 2 asteen. Vähennykset ovat linjassa sen kanssa, mitä ilmastotiede on osoittanut tarpeelliseksi. Skenaarion hahmottelema polku on hätäsuunnitelma ja merkittävästi tiukempi kuin jopa kunnianhimoisimmat tämänhetkiset ehdotukset. Tästä näkökulmasta sitä voisi kuvailla ”poliittisesti epärealistiseksi”. Tutkimus kuitenkin osoittaa, että nämä vähennykset OVAT mahdollisia, ja että niihin ON varaa. ”Poliittisesti realistisen” käsite pitäisi sovittaa planeetan pelastamisen haasteeseen. Tarvitaan massiivinen ja rohkea muutos EU:n päätöksentekijöiden politiikkaan ja määrätietoisuuteen. Hallitukset ja elinkeinoelämä kykenivät

mobilisoimaan valtavan, lähes ”epärealistisen” ponnistuksen pelastaakseen konkurssiin joutuneet pankit – nyt heidän on mobilisoitava resurssit planeetan pelastamiseksi.

Miten tämä liittyy YK:n Kööpenhaminan ilmastoneuvotteluihin?

Vain viikon kuluttua maiden edustajat tulevat kansainvälisiin ilmastoneuvotteluihin Kööpenhaminaan päästääkseen sopimukseen siitä, mihin toimenpiteisiin on ryhdyttävä ilmastonmuutoksen torjumiseksi vuoden 2012 jälkeen. Ilmasto-oikeudenmukaisuuden toteuttamiseksi Kööpenhaminassa Euroopan Unionin on toimittava esimerkkinä muille teollisuusmaille ja sitouduttava Euroopan sisäisesti vähentämään päästöjä 40 % vuoteen 2020 mennessä sekä tarjoamaan tarvittavaa rahoitusta kehitysmaiden ilmastonmuutoksen torjumis- ja sopeutumistoimiin. Tämä tutkimus osoittaa, että kunnianhimoiset ilmastotavoitteet voidaan saavuttaa, mutta poliittisten ja yhteiskunnallisten muutosten on tapahduttava nyt. EU:n täytyy pystyä tarvittaviin sitoumuksiin Kööpenhaminassa.
